

Din gård

ÖVERRASKAD VINNNARE I ÅRETS MATENTREPRENÖR

Så blir Saras jul med Visingsögrisen

Från
fantasi till
eget mejeri

Farligt
avfall – frihet
för Martin

Efter
stölderna:
Nu låser Henrik

#2 2023

Har du
koll på
pensionen?

Häng
med på
Traktor-SM

Nytt
kontor
i Nässjö

Ett magasin från
LF Jönköping

AI nyckelfaktor för småländskt lantbruk

Magnus Olsson är vd på LF Jönköping. När bolaget lanserade en egen intern AI chat var han en av de första att använda den. Bland annat när han skrev ledaren här intill.

Missa inte!

I det här numret av Din gård kan du bland annat läsa om årets matentreprenörer. I år var det rekord i antal nomineringar och vi säger stort grattis till Sara Lantz och Visingögrisen som vann. Du får också tips om din pension – en viktig framtidsfråga även den, precis som den digitala utveckling jag skriver om här intill.

När jag skriver de här raderna har LF Jönköping precis avslutat två intensiva Fokusdagar på temat framtidens teknik. Hur kommer AI och digitaliseringen att påverka oss, och inte minst er som är våra kunder, framöver? Hur kommer den att förändra arbetssätt i våra respektive verksamheter och ställa nya kompetenskrav – på oss alla?

För de gröna näringarna har ny teknik alltid varit avgörande för konkurrenskraftighet. Och utvecklingen går just nu snabbt. Genom att kombinera traditionella jordbruksmetoder med till exempel AI-teknik kan de gröna näringarna redan idag dra nytta av ökad effektivitet, bättre resursanvändning och minskad miljöpåverkan.

AI används för att övervaka och optimera livsmedelsförsörjningskedjan, från produktion till distribution. Det kan bidra till att minska matsvinn, förbättra spårbarheten och säkerheten för livsmedel samt optimera lagerhållning och logistik. Inte minst viktigt när vi pratar alltmer om beredskapsförmåga. Inom jordbruket används AI för att övervaka växters hälsa och identifiera sjukdomar eller skadedjur i tid.

Att övervaka djurs beteende, hälsa och reproduktion kan underlättas med AI. Det kan hjälpa till att identifiera och behandla sjukdomar tidigt samt optimera djuruppfödningen för att förbättra effektiviteten och välfärden för djuren.

AI används också för att analysera stora mängder data om väder, markförhållanden och grödor för att förutsäga optimala tidpunkter för plantering, bevattning och skörd. För att inte tala om självkörande traktorer och maskiner, med ökad precision och minskade insatsvaror.

Svenskt lantbruk är känt för sin innovation och anpassningsförmåga. Genom att integrera AI i sina verksamheter kan de gröna näringarna fortsätta att producera högkvalitativa livsmedel på ett hållbart och ansvarsfullt sätt. AI är inte bara en teknik för framtiden, det är en nyckelfaktor för att möta de utmaningar lantbruket står inför. Utmaningar som även vi i bank- och försäkringsbranschen nu måste jobba med.

Trevlig läsning!

16

8

6

18

5

- 2 Ledare
- 3 Innehåll
- 5 Teamet runt kunden i Nässjö
- 6 Så skyddar Henrik gården – efter stölden
- 8 Hon vann Årets matentreprenör 2023
- 12 Björkenäs mathantverk bygger mejeri
- 14 Flättinge gårdscafé satsar på söt lupin
- 16 Gemenskap på Traktor-SM
- 18 Martin hämtar ditt farliga avfall
- 22 Han ska få ned fordons-skadorna
- 23 Få koll på pensionen!
- 24 Här hittar du LF Jönköping
- 24 Korsord
- 27 Krönika

Din gård

En tidning för dig som har en gårds- eller lantbruksförsäkring hos Länsförsäkringar Jönköping.

Ansvarig utgivare: Ida Severin
Redaktör: Nina Marjavaara
Design: Ny Studio

Kollegorna Anders och Camilla har redan flyttat in. Öppettiderna är bara något begränsade än.

De tar emot på Nässjös nyaste kontor

Än är det inte färdigbyggt på Rådhusgatan 27 C.
Men entrén står nästan klar och Camilla Axson Svensson
och Anders Fyhr tar gärna emot besök.

Text och foto **Nina Marjavaara**

Frontdesken är på plats medan fönstren mot gatan fortfarande täcks av plast. Byggställningarna utanför gör rummet lite mörkt, men intrycket är ändå ljust och fräscht. I de splittrerna lokalerna mitt i stan jobbar teamet runt Nässjös skog- och lantbrukskunder.

Det utgörs av ett smidigt gäng: Camilla Axson Svensson, bankrådgivare Skog och Lantbruk och Anders Fyhr, försäkringsrådgivare Lantbruk. Med sig har de Länsförsäkringar Fastighetsförmedlings mäklare, som de samarbetar och delar lokalerna med.

– Styrkan är ju att vi har allt under samma tak. Bank, försäkring och mäklari, säger Camilla Axson Svensson stolt.

Styrkan

Tillsammans hjälper de en stor variation av kunder.

– Vi jobbar med både deltid- och produktionslantbrukare, de som arbetar med körslor och ”den lilla gården”. Så det är väldigt brett, fortsätter Camilla.

Långt ifrån alla driver eget. Medan många har skogen som tillgång.

– Här nere finns det mest boende, du har en gård du har tagit över, kanske med lite skog. Men du och din respektive jobbar någon annanstans, säger Anders Fyhr.

Att det kan se väldigt olika ut är en del av charmen, konstaterar Camilla.

2009 började hon på LF, de senaste åtta helt dedikerad skog- och lantbruk. De många olika kunderna bidrar inte bara till ett omväxlande arbete – det är också ett drivet gäng att ha att göra med, tycker Camilla.

– Kunderna är ofta kreativa och hittar lösningar. Mångsysslare är de ju.

Skapar trygghet

När Anders är ute möter han lantbrukare som är alltifrån rörmokare till målare och bilmekaniker. Själv har han närmare 20 år på LF Jönköping i ryggsäcken, men har alltid arbetat i samma roll.

Han gör gärna hembesök och kör från höglandet och hela vägen ner till Mariannelund. Vanligaste frågan just nu handlar om räntan. Men då får Anders hänvisa till kollegorna på banken. Camilla å sin sida får många frågor kopplade till solceller. Någon vill bygga en solcellspark och en annan vill arrendera ut sin mark i samma syfte.

Ofta tipsar hon och Anders varandra, med kundens godkännande, när någon har nytta av deras respektive tjänster.

– Vi vill ge kunden så mycket som möjligt så att de känner sig trygga med LF. Att de känner ”vi fick hjälp med det vi ville och lite till. De fixade det”, säger Camilla.

Att Nässjökontoret nu flyttat in i helt nybyggda lokaler tycker de känns bra. Många befintliga och nya kunder som behöver gå igenom mer omfattande ärenden kommer kunna komma in här och sitta ned, ”tillsammans med oss och njuta”, menar Camilla.

– Det blev ju jättefint! **1**

96

Så många brandsläckare körde LF Jönköpings skadeförebyggare ut 22 juni –1 juli. Brandsläckarna såldes till nedsatt pris och levererades utan kostnad, då det under den perioden hade varit extremt torrt väder och faran för bland annat gnistbildning i skogsmaskiner var hög.

Att sommaren kort därefter blev väldigt blöt är en annan historia... **1**

Grattis!

Joakim Didrik, som efter 1,5 års studier nu är färdig besiktningsingenjör och därmed får göra elbesiktningar åt Elektriska nämnden.

”Hur det känns? Världsklass! Det här är ett mervärde för LF Jönköpings kunder, det hoppas jag att de själva tycker med. Jag kommer ju ut helt utan kostnad!”. **1**

Så ska Henrik stoppa tjuven

När Henrik Svensson i Labbarp nyligen fick påhålsning av tjuvar uppmärksammades stölderna av flera medier. Men för Henrik stannade det inte där. Han satte igång med motåtgärder – för att aldrig mer behöva uppleva något liknande.

Text **Nina Marjavaara** Foto **Fredrik Syrén, Ny Studio**

Henrik Svensson klurade lite och tog sedan saken i egna händer när gården hade fått ovälkommet besök. Bland annat investerade han snabbt i en rejäl grind.

Tips!

Behöver du rådgivning kring inbrottsskydd? Kontakta våra skade-förebyggare, se sid 25!

Gården i Labbarp ligger bedårande vackert längs Bankerydsleden, med utsikt mot dalen nedanför. Sedan 2002 drivs den av Henrik Svensson och hans bror. Här har de mjölkproduktion, 300 djur plus ungdjur, runt 700 djur totalt.

- Till gården hör också 330 hektar växtodlingar och cirka 100 hektar bete, vilket gör den "hyfsat stor" i länet och "störst i kommunen på mjölkproduktion", konstaterar Henrik. Han är mitt uppe i att hacka majs när vi hälsar på.

Det var här som tjuvarna slog till i slutet av augusti – osedda och i skydd av mörkret.

"Inget bekymmer"

Gärningsmännen fick med sig såväl en skärm till gödseltunnan, ett komplett GPS-system från en av traktorerna och flera batteriverktyg. Att både Henrik och

broderns familj bor precis intill, bara en liten bit bort längs grusvägen, hindrade tydligen inte.

Och de visste vad de ville ha.

- De hade skruvat ur kablar och klättrat upp på taket till traktorn och skruvat ur antennen. Inte bara tagit skärmarna.

Men var det inte skrämmande, att de varit så nära er?

- Nej, jag har inget bekymmer av det, så sett. Jag känner mig inte kränkt eller så. Bara lösningssorienterad för stunden.

Lås och lyse

Förbannad? Det är han inte heller – för vad hjälper det? resonerar Henrik. Istället har han gått till handling.

Gödseltunnan som inte gick att köra med fixade de på ett par dagar. Sedan började man fundera på åtgärder, för att motverka sådant här. Det klassiska

Än är han inte färdig men bara det att dörren är låst gör skillnad, menar Henrik, mjölkbonde i Labbarp.

som alla säger – belysning, men även kameror. Och så har vi börjat låsa, på ett annat sätt.

Det gjorde ni inte innan?

- Nej. Det har inte behövts.

När lampor och kameraövervakning var beställt tog han ett snack med sin försäkringsrådgivare, Anders Göransson, och fick snart besök av LF Jönköpings skadeförebyggare Tobias Lind och Lennart Sundberg.

Då hade Henrik redan satt lås på vissa dörrar och skaffat fundament för att sätta upp varningsskyltar.

- En skylt jag fick av LF visar att här finns DNA-märka verktyg och skärmar, vilket gör dem spårbara.

Han har även investerat i en grind, som kan styras via telefonen.

- Så klart har sakerna kostat, men det är det värt det, menar han.

När jag suttit och internetshoppat någon vecka var det snart uppe i 40 000–50 000.

Resolut ändå?

- Ja, men det är bättre att göra nu när man är lite motiverad.

Sedan barnsben

Att arbeta på ett lantbruk har funnits med sedan barnsben. Henrik Svensson och hans bror växte upp på en gård i Vetlanda. Som fyllda 50 år konstaterar Henrik med ett skratt att han har kört traktor – i 45 av dem.

- Jag var sex år när jag började med hjullastare. I trean var jag nöjd med mitt schema på onsdagar för då slutade jag tidigt och kunde gå hem och köra traktor.

- Så man har varit med väldigt mycket, väldigt länge.

Någon liten tjuv knäcker honom inte. **T**

Henriks åtgärder

- » Strålkastare med rörelsevak
- » Smarta lås
- » Uppkopplade kameror, som lagrar det som spelas in
- » Avskräckande skyltar
- » Grind på vägen

Full fart mot julen för Årets matentreprenör

**Visingsögrisens produkter smakar "som kött gjorde förr".
I somras blev familjeföretaget utsett till Årets matentreprenör
– nu ska närmare tusen skinkor ut till kunderna.**

Text **Nina Marjavaara** Foto **Nina Marjavaara, Fredrik Syrén, Ny Studio**

I dylliskt mitt bland fälten på Visingsös södra ände ligger Näs Andersgård. I aktiebolaget ingår både Sara Lantz och sambon Jimmy Svensson och deras två vuxna barn och på gården driver de ett lantbruk med bland annat spannmål, proteingrödor och plats för 840 grisar. Grisarna föds upp till 95 procent på lantbrukets egen produktion.

– Fortfarande kan jag bli helt rörd när någon säger "äh ditt kött är så gott, det smakar som kött gjorde förr". Man blir så glad. Vi gör vårt bästa med våra djur och tycker det är givande trots att det ibland är mycket jobb. Och så kan man erbjuda en produkt som kunder tycker om. Det betyder jättemycket, säger Visingsögrisens grundare Sara Lantz.

Sara Lantz lämnade Stockholm för släkten i Småland och har nu rotat sig på Visingsö. Här driver hon Visingsögrisen och säljer köttlådor och styckdetaljer av gårdens egna grisar. På sitt sätt.

Vinnare

I somras fick familjeföretaget ytterligare en bekräftelse. När utmärkelsen Årets matentreprenör delades ut på Landsbygdens sommarmöte i Hylletofta hade juryn fastnat för just dem.

– Jag var så himla nöjd att ens bli nominerad och gå vidare som finalist. Trodde aldrig vi skulle vinna. När de läste motiveringen på scen trodde jag inte att det var på riktigt. Jag stod och skakade när landshövdingen gratulerade, säger Sara.

Hon minns knappt vad som hände men har sett det på film och mängder av personer har hört av sig efteråt. För prispengarna ska hon köpa en vakuummaskin, för att förpacka företagets lufttorkade skinka. ➔

Grisarna behöver stimulans och får både godis och leksaker på gården. "De är smarta när de vill".

Själv kommer Sara från Stockholm men släkten är från Jönköping och så fort hon passerat Gränna har Sara alltid känt sig som hemma. Flyttlasset till Småland gick direkt efter studenten.

Livrädd

I samband med att Sara och Jimmy väntade sitt första barn flyttade de från gården de arrenderade i Aneby – till Visingsö. Och utan att kunna något om grisar fick Sara som föräldraledig snabbt sätta sig in i arbetet.

– Ibland fick jag ta hand om födslarna av kulningarna själv. Jag var precis nyförlöst själv och livrädd att göra fel.

På den tiden hade de 30 sugor, en sugring, som de hyrde in och så födde de upp kulningarna till smågrisar. Nu har de konventionell slaktgrisproduktion och köper in smågrisar som de föder upp och slaktar när de är cirka 8–9 månader.

Konceptet Visingsögrisen började de med när Sara, som arbetat länge inom vården, kände att hon ville göra något annat. Den nya grenen inom aktiebolaget gick snabbt från en rolig grej som vänner uppskattade till en seriös satsning.

Gnistan tändes när det lackade mot jul 2017 och Visingsö Pensionat (nuvarande ägare Wisingsborgs Trädgård) frågade om de också fick köpa kött från henne?

Jimmy har haft grisar sedan han var liten och så länge Sara och han varit ett par har de hjälpts åt med dem.

Sara tog först tjänstledigt och slutade sedan sitt vårdjobb för att driva Visingsögrisen. Ett beslut hon inte ångrar.

Då kände Sara att hon måste ta steget.

– Jag hade velat det så länge men inte vågat. Det är lite läskigt, så mycket regler och lagar och allting. Men jag tänkte "fasen – nu kör jag!".

Världsbäst

Våren 2018 pratade hon med styckaren om de kunde förädla också? Det kunde de. Av tio grisar fick hon nu mängder av styckdetaljer, "korvar och allt". Sara fixade en buss och levererade själv hela vägen upp till Stockholm.

– Jag gjorde det på mitt sätt. Och det blev ju ändå bra? Jag ville ha en ren Visingsögrisenprodukt. Nötkött i korven är också jättegott men jag ville ha bara fläskfärsen från oss.

Numera skickar hon ett par hundra grisar per år till slakteriet Dalsjöfors. Sedan körs köttet med lastbil till styckaren i Varberg.

– Styckarna är världens bästa; flexibla och tillmötesgående och en stor del av att Visingsögrisen är det den är idag.

I fjol släppte hon så en egen Visingsökorv med bara lokala råvaror. Timjan från egen trädgård, vitlök och chili från Feskarns på Visingsö, honung från Wisingsborgs trädgård. Och i dag kan hon leva på verksamheten. Sara har ingen gårdsbutik, men tar emot hemma vid överenskommelse, levererar själv beställningarna på www.visingogrisen.se och åker ofta på Rekoringen. Att träffa kunderna, tillgodose deras behov och dela recept med dem är en stor del av glädjen i jobbet.

Även grisarna är lyckliga, i alla fall enligt företagets slogan: "kött från glada grisar".

– Jag vet det för vi tar hand om våra grisar och gör det lilla extra för dem. Vi

har automatisk utfodring så mycket tid kan vi lägga på djuren, se om något är fel och förebygga skador. De får extra mycket halm, även grisgodis och leksaker. De gillar att busa och aktiveras.

Tusen skinkor

När vi hälsar på har dock svinpesten satt skräck i Sverige och vi kan inte på något vis gå in till dem, förstås. Bilderna på grisarna i detta nummer av Din gård är från i somras.

– Visst finns det en oro att det skulle kunna sprida sig till tamgrisar men som tur är har vi inte vildsvin på ön. Och alla vi med grisar och de som kommer till våra gårdar, som slaktbilen och lastbilar med nya djur, är extremt noggranna.

Tittar hon framåt ligger årets mest hektiska period för Visingsögrisen precis runt hörnet. Fjärde advent ligger på julafton vilket gör perioden än mer intensiv i år. Redan i november kan en del privatpersoner ha beställt skinkor och prinskorvar, men först lite närmare jul hyr hon in extratransporter från styckaren för att allt ska få plats. Uppåt 800 – 1000 juls skinkor kan det handla om.

– På en gris får du sex skinkor när du konsumentstyckar, säger Sara. Sedan säljer vi mycket leverpastej, revben, färs, prinskorvar...

Varje gång är det med lika skräckblandad förtjusning. Man vill inte missa en kund.

– Men jag har inte glömt någon hittills!

Har du något tips på tillagningen?

– Vi säljer våra skinkor i stekpåse, som samlar upp allt spad. Så den blir jättesaftig. Sedan griljerar vi här hemma med världens godaste Jularps senap från Aneby.

Den 25 december är trots allt varmt välkommen – när den kommer.

– Jag jobbar i princip dygnet runt på jul. Det är en jätterolig period men man hinner knappt prata med kunderna. Så lite längtar man till den är över med! **1**

”

Årets Matentreprenör lyckas kombinera traditionell produktion med förädling och småskalig försäljning. Genom att sluta cirkeln hela vägen från myllan till tallriken skapas produkter som är hållbara ur ekonomiskt, miljömässigt och socialt perspektiv.

Mer lokalt än så här blir det inte. Årets vinnare inspirerar och skapar en framtidsprodukt... som smakar precis som kött gjorde förr.

Juryns motivering

I juryn:

Representanter för Lantbrukarnas Riksförbund, Hushållningssällskapet, Science Park, Smålands Turism, John Bauer Hotel/Ester Kök & Bar och LF Jönköping.

Sara fick ta emot priset från LF Jönköpings vd Magnus Olsson och landshövding Helena Jonsson.

Från fantasi till eget mejeri

Hon kommer från Lappland. Han från Västervik. Tillsammans gör de Sveriges godaste eldost. Samtidigt bygger de mejeri – i Ormaryd. Möt Björkenäs Mathantverk, en av årets två silvermedaljörer i Årets matentreprenör 2023.

Text och foto **Nina Marjavaara**

Entreprenörerna Alexander Lowejko och Emelie Fällgren träffades för första gången i augusti 2019. När december kom hade de skapat Björkenäs Mathantverk, och sedan dess har de gjort ost ihop. På gården Margaretelund i Ormaryd har de nu dessutom lagt grunden för ett helt nytt, eget mejeri.

Med sociala ambitioner.

- Halva byggnaden ska vara typ restaurangkök. Där ska man kunna hyra in sig om man vill göra en produkt. Och så ska man kunna sälja den, till exempel i vår butik, säger Alexander.

Heta såser

Idén växte fram under hans arbete med integration i Nässjö kommun.

- Många kvinnor jag mötte kunde väldigt mycket inom matlagning. Då ville jag se om man kunde starta företag för de här damerna, så att de kan sälja sin mat – jättegoda somaliska piroger eller spännande såser med lite hetta från Syrien, till exempel.

Emelie och Alexander bestämde sig för att lära sig själva först – för att sedan kunna hjälpa andra.

- Vi hade lite gammal filmjolk hemma

- "Vi har lyxen som är två. Många andra är själva och sliter." Emelie Fällgren och Alexander Lowejko, Björkenäs Mathantverk. Mellan dem Alexanders dotter Ines.

som jag hällde av i ett kaffefilter och smaksatte med vitlök. Och den blev så god!

Ohållbart hemma

Första försäljningen gick långt över förväntan.

- Så jädra bra! Vi hade köpt dricksglas för vi ville inte ha plast och gjort egna lock av bivax, så nördigt. När vi räknade ihop totalen gick vi 560 kr minus, haha. Då fick vi lära oss att ta mer betalt, säger Alexander.

Färskosten fick snart sällskap av pärlkost och stekost. Och när Björkenäs Mathantverk blev medlemmar i Sveriges gårdsmejerister fick de använda varumärket eldost.

Att ha all produktion i köket i huset i Ormaryd blev snart ohållbart.

- Som tur var fick vi låna in oss i en skola – på helgerna, säger Emelie.

Fredagskvällarna ägnades åt att städa ur all utrustning, ostformar och kastruller. Lördag morgon vid klockan sex åkte de och hämtade 200 liter mjölk hos en bonde.

- Vi var väl hemma vid 23 på kvällen och då skulle vi vakuumpacka allting. Och så där höll vi på ett år. Slet som idioter, säger Alexander.

Bäst i Sverige

Slutmålet var oklart än men ett delmål var att skapa en eldost – som inte gnisslade.

- Vi har aldrig gått någon kurs utan testar oss fram och försöker skriva ned hur vi gör.

Resultatet? Mjukt och krämigt – och prisat av publiken på Ostfestivalen i Stockholm två år i rad.

- Det var helt sjukt faktiskt, kaxigt. Sveriges godaste ost, säger Alexander och skrattar.

Efter skolköket hyrde de en vagn och gick från att ha 50-literskastruller till en 400-litersgryta – och kunde göra dubbelt så mycket ost på hälften av tiden.

Någonstans då köpte de också Margaretelund.

Du kan byta till eldost i alla rätter du hade tänkt ha kyckling i, tipsar paret.

Kombucha, fermenterad ingefärsdrinka, kimchi, salladsost... Björkenäs Mathantverk gör mer än sin hyllade eldost. Blåmögelosten blev till exempel toppen, menar Alexander.

Eget mejeri

I somras hade de ställt ut kanter och börjat isolera grunderna till sitt mejeri/kök.

- Det får ta den tid det tar, konstaterade Emelie lugnt i juni. När vi hörs igen står det september i kalendern.

- Nu har vi lagt ut golvvärme, avlopp och armeringen så själva gjutningen är bara veckor bort, säger Alexander.

Förhoppningen är att kunder ska kunna handla i deras butik – i vår.

- De första damerna hoppas vi sedan ska få komma nästa höst, när verksamheten är igång ordentligt! [7](#)

Fotnot: Björkenäs produkter kan idag hittas till exempel på Bikupan på Tändsticksområdet i Jönköping, Vita Amandi i Nässjö och serverade på Gyllene Uttern.

Flättinge gårdscafé siktat framåt

Systrarna Levinsson ville driva släktgården vidare – men inte genom traditionellt lantbruk. För tio år sedan startade de därför sitt gårdscafé och nu har de gett sig in i söt lupinbranschen. De delar andraplatsen i Årets matentreprenör med Björkenäs Mathantverk.

Text och foto **Nina Marjavaara**

Systrarna Louise, Josefin och Sandra Levinsson arbetar sida vid sida i det egna företaget Flättinge gårdscafé. Platsen är deras föräldragård, Uppegård, vackert belägen i det böljande landskapet mellan Huskvarna och Gränna. Efter plugg och resor är de nu samlade och bor alla tre här igen. Och ja, släktens historia här gör verkligen att det "känns som hemma", medger Louise och skrattar.

Att de började med caféverksamhet berodde på en restaurering. När en officersbyggnad från 1600-talet här på gården fixats till, fick familjen – som utgör fjärde generationen på platsen – höra att den gärna fick visas upp.

Samtidigt ville systrarna hitta på något tillsammans.

– Och vi har alltid tyckt om att gå på fik, fika och sånt, berättar Louise

Levinsson.

Någonstans där uppstod idén.

Sommarjobb

När de startade Flättinge gårdscafé gick Louise fortfarande i gymnasiet. De första åren diskade de i ett hus, bakade i ett och serverade i ett annat.

Då gick det inte ens att hålla igång vintertid på grund av kylan – även om de hade hunnit.

– Så länge någon pluggade körde vi alltid bara på sommaren, som sommarjobb. Sen när två av oss inte gjorde det testade vi att ha öppet på jul, berättar Louise.

I den nu hemtrevligt ombonade huvudbyggnaden var det tidigare ett stall. Som i det mesta de gör, har de även fixat mycket med möbler och inredning själva. På toaletten är en uppochnedvänd svartmålad mjölkkanne hållare för

papperet bredvid handfatet.

Ansvar för bakning, personal, ekonomi, kommunikation och service har de delat mellan sig. Sommaren innebär klart mest jobb, konstaterar de.

– Då är det nästan 200 procent, säger Sandra.

Men ork och driv har de gott om.

– Jag tror det är utvecklingen som gör det. Att man får bestämma själv hur man ska göra saker. Och när man tycker något är roligt går tiden fort, säger Louise.

De gillar helt enkelt att vara sina egna.

– Vi vill ju också driva gården vidare på vårt sätt. Vi vill kanske inte ha traditionellt jordbruk men testat olika vägar, säger Sandra.

"Den svenska sojan"

I caféet jobbar de från grunden och

I somras var det tio år sedan Louise, Josefin och Sandra Levinsson tog steget och öppnade eget på föräldragården. Cafédelen ligger bokstavligen ett stenkast från två av systrarnas bostäder.

Josefin Levinsson har fullt upp i bageriet.

hållbarheten är viktig. Bären, frukterna, salladen är lokala.

- Vi försöker göra så mycket vi hinner och kan härifrån, säger Louise. Från det egna jordbruket får dikorna och fåren på gården mat. På en stege i cafét hänger fårskinn till salu.

Tidigare hade de kikärter i cafét men när de istället ville ha något mer svenskt, för att inte importera så mycket, föll tanken på sötlupin. Och ett nytt ben i verksamheten började att ta form.

Bönan från sötlupin har en hög proteinhalt, jämförbar med sojabönan, och kallas därför "den svenska sojan". Systrarna odlar nu för fjärde säsongen lupinerna själva och gör sedan bönbiffar av dem.

För första året levererar de i år biffarna till butik och nu har de möjlighet att expandera verksamheten.

- Ja, vi har stor tillagningslokal och stora odlingsareal, säger Sandra.

Efterfrågan? På uppåtgående, upplever de.

- Det tar tid men den finns. Sötlupin är rätt ovanlig fortfarande, men har funnits rätt länge inom växtbaserat, säger Louise.

Med den nya grenen i företaget finns mycket att bygga vidare på.

- Roligast tycker jag är att företaget är så tvådelat. Blandningen, sötlupin och cafét.

Och fortfarande efter tio år som caféägare tycker hon att hon njuter av tillvaron.

- Man blir lätt hemmablind, men det är ju en fantastisk miljö det här. Det kan jag tänka när jag går och plockar blommor till saften, avslutar Louise. 1

Sötlupin

Sötlupin (*Lupinus angustifolius*) är en art i familjen ärtväxter. Den är ursprungligen från Medelhavsområdet och Mellanöstern. Sötlupin ska inte förväxlas med den giftiga trädgårdslupinen som växer i dikeskanter runt om i Sverige, utan är en förädlad variant.

Tuff körning på Traktor-SM

I fjol vann Stora Segerstad Naturbrukscenter så i år arrangerade skolan tävlingen, när Sveriges vassaste unga traktorförare skulle koras. Det blev en tuff kamp i gemenskapens tecken.

Text och foto **Nina Marjavaara**

Deltagare från tio olika naturbruksgymnasier tävlade i fyra olika moment när skolmästerskapen i traktorkörning avgjordes i slutet av september. Platsen var Stora Segerstad utanför Reftele och omständigheterna perfekta – torrt och milt!

Lagen som kvalat in via lokala tävlingar bestod av deltagare i årskurs två och kom från alltifrån Rättvik i norr till Kristianstad i söder. Från Jönköpings län deltog både Stora Segerstad och Tenhult Naturbruksgymnasium.

De sistnämnda den här gången strået vassare. Men...

- J*vlar vad svårt det va!

Kommentaren fälls av Albin Fornander, 17, som går lantbruk på Tenhult just när han klarat av momentet att backa med tvåaxlad vagn.

- Jag hade önskat att det var en MF.

Men det var en Claas.

Märket till trots – det gick bra ändå. Grenarna bedöms på tid. Varje "fel" ger ett tidstillägg, till exempel om du går ur traktorn på fel sätt. Och Albin slår till med imponerande 12 minuter. Ett resultat som ska visa sig placera honom på en mycket stark andraplats i momentet.

Som en ko

Så, vad kännetecknar ett vinnande lag? Det vet överdomare Per Emgardsson:

- Det är 1. Att man vet hur en traktor funkar. 2. Att man är cool och inte stressar upp sig. 3. Att man har god körvana. Det vill säga har tränat! Och 4. Att man har lärt sig hur man arbetar säkert och konsekvent på rätt sätt.

Om du till exempel hoppar ur traktorn väger du som en ko ungefär, när du slår i backen. Och det kan aldrig vara bra, konstaterar Per.

Segerstads idé

- Själva tävlingen initierades en gång på just Stora Segerstad, för att skapa gemenskap mellan skolorna, berättar Kjell Rehnström, instruktör skolfjordbruk på Stora Segerstad. Till stor glädje för många, menar Per.

- Den lyfter fram en yrkeskompetens och skicklighet i ett jobb som kanske inte är så flashigt. Det är jätteroligt att den finns.

Grabbarna från Segerstad håller med.

- Det är kul att se allt folk.

- Och att bevisa att man kan köra traktor!

Vann gjorde slutligen Önnestad-gymnasiet utanför Kristianstad. Tenhult kom fyra och Stora Segerstad åtta. **1**

Fotnot: LF Jönköping skänkte priser i form av brandsläckare till vinnande laget och reflexvästar som användes av alla tävlande.

Momenten

- » Trafiksäkerhet kopplat till traktorkörning (teori)
- » Backning med tvåaxlad vagn
- » Lastning med hjälp av traktorns frontlastare
- » Koppling av redskap till traktorn

Nils Rydsmo, Tenhult, är näst snabbast i momentet lastning.

Överdomare Per Engardsson gillar att tävlingen lyfter fram ett yrke "som inte är så flashigt". T v Kjell Rehnström.

Tävlande för Segerstad: **Teodor Ortsten**, SMD (reserv), **Erik Sinning**, mekaniker (lastning), **Alfred Eriksson**, mekaniker (backa med vagn), **Kasper Ståhlberg**, lantbruk (koppling):
"Det luriga med kopplingsmomentet är att det är trångt!"

Tävlande för Tenhult (samtliga går lantbruk): **Albin Fornander** (backning), **Aron Hultstein** (supporter), **Valentin Eriksson** (teoridelen), **Nils Rydsmo** (lastning)
- "Jag har tränat lite så det ska nog gå bra" och **Elias Henning** (koppling).

Martin Bergkvist, 34, gillar sitt självständiga arbete, som också bidrar till en bättre miljö. "Det känns som samhällsnytta".

Han hämtar gärna ditt farliga avfall

I våras samlade JRAB in farligt avfall hos 131 gårdar, företag och lantbruk i länet. Det är all time high sedan JRAB och LF Jönköping inledde samarbetet, 2011. "Väldigt smidigt", tycker Jonas Rudenstam, en av kunderna.

Text och foto **Nina Marjavaara**

När Martin Bergkvist svänger in mot Rudenstams strax norr om Huskvarna lyser solen från en klarblå himmel. Besöket är hans tredje för dagen. Precis som alltid annars har han utgått från Torsvik. Här hämtade han lastbilen och fick sina uppdrag, som en av fyra chaufförer som rör sig i länet. På Rudenstams ska han plocka upp 50 kg bekämpningsmedel.

Det är inte första gången han är här.

- Martin kör fram till logens kortsida och planar ut lastbilen innan han kliver ur. Jonas Rudenstam, en av ägarna på Rudenstams Bär & Fukt i Rudu, möter upp och vill lägga till lite på ordern:

- Spillolja?

- Ja, men det är ok. Det är det som står på pallen eller? Jag backar in här då?

- Gör det!

Det är inga problem för Martin att addera lite extra. Han får bara fylla i

transportkoden för hand, på transportdokumentet. Det blir lite kladdigt men... Han löser det. Mängden miljöfarligt avfall hann ska hämta här är ändå förhållandevis liten. Oftast handlar det om mer spillolja, filter, lysrör, sprayflaskor... Och skrotet, det som ligger bakom växthuset fyllda med jordgubbsplantor, ska ändå hämtas en annan dag.

Brandfarligt

Medan Martin börjar lasta berättar Jonas Rudenstam att han använt tjänsten många gånger förut.

- Metall tar vi så ofta det går, kanske inte kem varje gång men vid ett flertal tillfälle.

Och servicen uppskattas.

- Det är ett smidigt sätt för oss att bli av med det. Vi använder en del kemiska medel i odlingen. Ibland händer det att medel blir otillåtna. Eller så kan vi inte använda dem längre av någon annan anledning. Ibland har de blivit för gamla.

Så går det till

- » Samarbetet mellan JRAB och LF Jönköping inleddes 2011.
- » Under åren 2011-2022 samlades i snitt drygt 2 ton skrot in per stopp. Det innebär närmare 320 ton skrot per år. (Inga hämtningar gjordes 2016 eller 2020)
- » 2023 samlades 298 ton skrot in från 127 kunder och 50 ton farligt avfall från rekordmånga 131 kunder.
- » Hämtning av skrot kostar 1470 kr. Skrotet vägs och kunden får en ersättning per kg.
- » Minsta mängd som hämtas är 500 kg.
- » LF Jönköping står för hälften av summan för hämtningen av miljöfarligt avfall (50 procent av 1430 ex moms).
- » Enligt lag ska hämtningen dokumenteras. Detta sköter JRAB. En administrativ kostnad på 260 kr tillkommer per hämtning.

Affärerna? De går förvånansvärt bra ändå, menar Jonas Rudenstam, med tanke på konjunkturen. "Våra kunder verkar prioritera bra mat."

För att vi ska slippa transportera det till deponi är det väldigt smidigt att få det hämtat på plats.

Vad skulle kunna hända annars?

– Vissa grejer kan vara brandfarligt eller farligt för miljön och vi vill ju inte ha medel kvar som vi inte använder, det fyller ju inget syfte hos oss. Man vill gärna bli av med det som man inte behöver.

Fantastisk möjlighet

Rudenstams är en av årets rekordmånga kunder, som när alla körningar är gjorda ska visa sig ha medverkat till att närmare 60 ton, där spillolja utgör cirka 30 ton, farligt avfall på ett tryggt sätt har samlats in.

– Jag tycker det är en fantastisk möjlighet för oss som företag att Länsförsäkringar erbjuder den här tjänsten. Jag har många kollegor som tycker det med. Vissa grejer får du inte

transportera i egen bil, då ska du köpa in den tjänsten och ha tiden till att göra det.. Risken är att det bara blir stående, summerar Jonas Rudenstam.

Noggrann märkning

Spillolja (UN3295), bekämpningsmedel (2588), en cipax med glykol och en balja med lite oljefilter. Martin Bergkvist bockar av det han skulle ha med sig.

Besöket går snabbt.

Något särskilt säkerhetsmässigt att tänka på när du lastar?

– Att banda det på bilen och märka upp det. 3:an i 3295 är brandfarlig vätska. Bekämpningsmedlet kommer jag att märka med en 6.1:a (en dödskalles) och ett klistermärke med fisk och träd, alltså att det är miljöfarligt. Glykolen däremot går inte som farligt gods, förklarar Martin.

Han har arbetat i fem år på samma sätt. Och stortrivs.

– Jag tycker att det är fantastiskt.

Fritt. Att man får komma ut och se landsbygden... sköta sig själv.

Samhällsnytta

För att köra ADR* måste man gå en utbildning, som bland andra JRAB tillhandahåller i. Själv fick Martin den redan i skolan, under vuxenutbildningen på TTC. Tidigare har han arbetat på bemanningsföretag och andra transportföretag, jobbat med distribution, kört pall.

Det var något helt annat.

– Det här är kul är det. Jag kan inte tänka mig något annat faktiskt.

Det känns mer som... samhällsnytta, menar Martin.

– Ja, istället för att det hamnar man vet inte var! **1**

*ADR är ett gemensamt regelverk för transport av farligt gods på väg. Den svenska versionen av regelverket heter ADR-S och ges ut av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB).

Till vänster Martin har körkort för lastbil, släp, ADR, YKB, truck och kran. Han älskar sitt jobb.

Överst "Frihetskänsla". Antal mil per vecka? Det skiftar. Efter Rudenstams ska Martin till dagens fjärde och sista besök, ett lantbruk i Vaggeryd.

Nederst Allt farligt gods måste bandas och märkas ordentligt.

Nästa omgång hämtning av skrot och farligt avfall arrangeras våren 2024. Håll utkik efter vårt erbjudande!

Tips!

”
*Roligast
är att få
vara ute
och träffa
kunder*

Tobias Lind

Ålder: 48

Familj: Fru och tre döttrar.

Bor: Egen gård utanför Habo med får och hästar.

På fritiden: "Då fixar jag med gården, djuren och döttrarnas aktiviteter. Har som ambition att komma ut och cykla med min MTB en till två gånger i veckan."

Tobias 3 bästa råd till alla fordonsägare

1. Ha ordning och reda.
2. Rengöring och löpande underhåll, så att du lär känna sina maskiner.
3. Hitta och skapa rutiner så att du är riskmedveten och därigenom minimerar skador.

Tips!

Hallå där...

Tobias Lind, skadeförebyggare motor på LF Jönköping sedan ett år tillbaka.

Vad gör du om dagarna?

– Hej! Jag jobbar med skadeförebyggande arbete med fokus på fordon inom vår motorförsäkring. Min uppgift är att försöka se trender och kartlägga frekvensskador, för att man med information och upplysning ska kunna minska antalet skador.

Hur då?

– Dels arbetar jag direkt med vissa av våra motorkunder, där vi analyserar deras skador. Vi genomför även utbildningar med personalen där vi tittar på de vanligaste skadorna och kommer med tips på hur man minskar dem. Dels jobbar jag bredare när jag letar efter det vi kallar just frekvensskador. Kollision med fasta föremål, som när man kör/backar på stolpe/staket/parkerade fordon, är till exempel en av de vanligaste skadorna i trafiken.

Vad gjorde du innan du kom till oss?

– Jag jobbade på Bridgestone (däcktillverkaren) där jag var representant och

sålde deras kommersiella produkter till lastbil, entreprenad och lantbruk.

Vad är roligast med att arbeta skadeförebyggande?

– Roligast är att få vara ute och träffa kunder, det ses oftast som något positivt att jag kommer. Även då man kan se resultat hos en kund, att de vänt en skadetrend.

Vilken är den största utmaningen i ditt jobb?

– Det finns många men ibland kan det vara svårt att se omedelbara resultat, vilket är helt naturligt.

Nämn två saker folk sällan har koll på när det gäller deras fordonspark!

– Låskrav och regler för årlig brandskyddskontroll, om man har en lite äldre maskin.

Slutligen, vad kör du helst själv?

– Borde säga min cykel men det är nog traktorn, även om det sällan är jag som kör när vi är i skogen eller plockar sten (för det gör min far). **1**

Tips!

Tre saker att tänka på

1. Hur länge vill du äga och driva gården?
2. Ska den stanna inom familjen eller säljas?
3. Hur kan du planera och involvera de som berörs i god tid innan?

Kanske har du levt hela ditt liv på gården, investerat massor av timmar och pengar för att hålla verksamheten igång, men vad händer den dagen du inte kan eller vill arbeta längre? Att planera i god tid är nyckeln till en trygg pension och mindre bekymmer, menar experten.

Text och foto **Josefine Glaad**

Drivandet av en gård, skog, jord- och lantbruk är ett företag men också en livsstil, och där blir gränsdragningen kanske svår? Du vet att du måste utveckla företaget och återinvestera men samtidigt kunna leva och ta ut en lön varje månad.

Det är lätt att pension, sparande och andra trygghetslösningar kommer i skymundan.

– Många som hör av sig till oss har ofta fokuset på frågor kring försäkringar, men då är det viktigt att också ge råd om pensionen, exempelvis att lönen är grunden för att det sätts av pengar till pensionen, som i sig är en försäkring för framtiden, säger Fredrik Einarsson, Försäkringsrådgivare Pension Företag.

Exakt vad du ska tänka på och hur mycket du ska spara beror såklart på vad för typ av verksamhet det är och hur den utvecklas, men ett gemensamt råd till alla är att börja planera i god tid.

– Det är väldigt många olika delar

att gå genom och ofta stora summor det handlar om, så det kommer att ta tid. Att gården är din pension är en bra utgångspunkt, men hur ska du realisera den planen?

Generationsskifte

Fredrik och flera rådgivare finns inte långt borta för att kunna besvara dina frågor och ställa de viktiga tillbaka. När vill du gå i pension? Ska du sälja, eller ska det hållas inom familjen?

– Är det ett generationsskifte av gården inom familjen blir det snabbt en större fråga. För att kunna leva måste du frigöra kapital och lösa det ekonomiska mellan familjemedlemmar. Är det ett eller flera barn som ska äga? Ska någon lösa ut de andra? Det blir ofta ett jobb för revisorer och jurister för att få en tydlig rättvisa mellan alla parter. Men har föräldrarna som äger gården en tryggad pension så är det ett bekymmer mindre, säger Fredrik.

Medvetenheten kring pensions-

sparande har ökat under senaste åren, tycker Fredrik Einarsson, men större summor och andra värden gör valen mer komplicerade än tidigare.

– Tidig och tydlig planering är det viktigaste, men även att våga prata och vara öppen kring vad du tänker och vad du vill i framtiden. Vi rådgivare finns och vill hjälpa till, det är bra att få bilden klar för sig själv och de som berörs i ett tidigt skede, så att vi kan erbjuda de lösningar vi har oavsett i vilken livssituation du befinner dig i, avslutar Fredrik. **1**

Fredrik Einarsson hjälper dig gärna.

Vi kan företag och lantbruk

Var du än bor i länet har du LF Jönköping nära dig. När du behöver råd, lån eller kanske funderar på att sälja din gård – så hjälper vi dig. Vi finns här. För all tid.

Tranås

Carin Levin
Skog och Lantbruksrådgivare, bank
0140 - 37 52 18
carin.levin@lfj.se

Christine Nord
Försäkringsrådgivare Lantbruk
0140 - 37 52 81
christine.nord@lfj.se

Anders Göransson
Försäkringsrådgivare Lantbruk
0140 - 37 52 96
anders.goransson@lfj.se

Aneby och Eksjö med omnejd

Fredrik Lennings
Fastighetsmäklare
0737 - 27 70 55
fredrik.lennings@lansfast.se

Bo Lennings
Fastighetsmäklare
0705644751
bo.lennings@lansfast.se

Jönköping

Ove Moberg
Skog och Lantbruksrådgivare, bank
036 - 19 91 31
ove.moberg@lfj.se

Katarina Stenqvist
Skog och Lantbruksrådgivare, bank
036 - 19 92 91
katarina.stenqvist@lfj.se

Adina Johansson
Kundstöd Företag och Lantbruk, bank
036 - 39 93 28
adina.johansson@lfj.se

Lars Wesslund
Gårdsmäklare
070 - 589 38 50
lars.wesslund@lansfast.se

Christine Nord
Försäkringsrådgivare Lantbruk
0140 - 37 52 81
christine.nord@lfj.se

Marie Gustafsson
Försäkringsrådgivare Lantbruk
036 - 19 93 36
marie.gustafsson@lfj.se

Anders Göransson
Försäkringsrådgivare Lantbruk
0140 - 37 52 96
anders.goransson@lfj.se

Pia Kyhlberg
Chef bank Företag och Lantbruk
036 - 19 90 54
pia.kyhlberg@lfj.se

Thomas Evaldsson
Försäljningschef Företag och Lantbruk
036 - 19 90 33
thomas.evaldsson@lfj.se

Emelie Storm
Säljchef Företag och Lantbruk
036 - 19 93 26
emelie.storm@lfj.se

Meliha Sjerotanovic
Säljstöd Företag och Lantbruk
036 - 19 91 64
meliha.sjerotanovic@lfj.se

Cornelia Sarafian
Säljstöd Företag och Lantbruk
036 - 19 90 06
cornelia.sarafian@lfj.se

Nässjö

Camilla Axson Svensson

Skog och Lantbruksrådgivare, bank
0380 - 57 58 57
camilla.axsonsvensson@lfj.se

Anders Fyhr

Försäkringsrådgivare Lantbruk
036 - 19 93 76
anders.fyhr@lfj.se

Thomas Altun

Fastighetsmäklare
tomas.altun@lansfast.se
0763 - 21 12 18

Krister Hempel

Fastighetsmäklare
076 - 112 17 00
krister.hempel@lansfast.se

Vetlanda

Johnny Gustafsson

Skog och Lantbruksrådgivare, bank
0383 - 75 75 22
johnny.gustafsson@lfj.se

Mikael Richardsson

Försäkringsrådgivare Lantbruk
0383 - 75 75 61
mikael.richardsson@lfj.se

Lars Wesslund

Gårdsmäklare
070 - 589 38 50
lars.wesslund@lansfast.se

Daniel Nyren

Produktansvarig Lantbruk
0383 - 75 75 26
daniel.nyren@lfj.se

Anna Bernhardsson

Försäkringsrådgivare Lantbruk
036 - 19 90 79
anna.bernhardsson@lfj.se

Värnamo

Gabrielle Davidsson

Skog och Lantbruksrådgivare, bank
0370 - 34 43 21
gabrielle.davidsson@lfj.se

Claes-Göran Petersson

Försäkringsrådgivare Lantbruk
0370 - 34 43 42
claes - goran.petersson@lfj.se

Marie Gustafsson

Försäkringsrådgivare Lantbruk
036 - 19 93 36
marie.gustafsson@lfj.se

Lars Wesslund

Gårdsmäklare
lars.wesslund@lansfast.se
070 - 589 38 50

Skadeförebyggare

Joakim Didrik, el

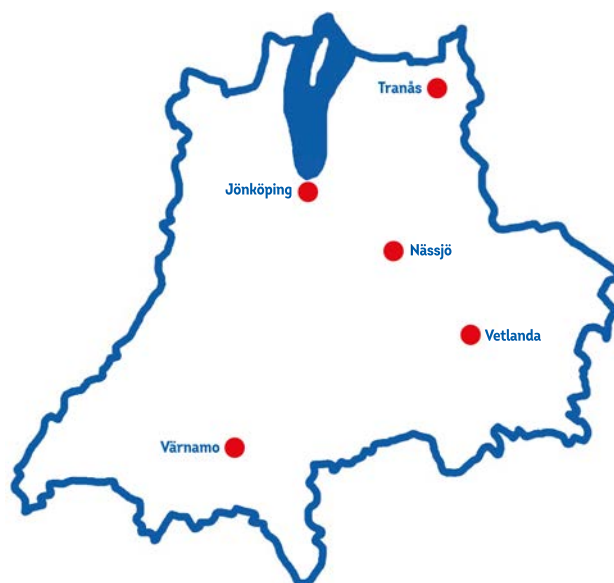
036 - 19 92 47
joakim.didrik@lfj.se

Tobias Lind, motor

036 - 19 93 45
tobias.lind@lfj.se

Lennart Sundberg

036 - 19 90 69
lennart.sundberg@lfj.se

Stormjolkaren Olivia födde sin sjunde friska kalv i somras. Alla mår bra, hälsar Anders.

” Kunde hon verkligen vara... en kviga?”

Jag satte mig spikrak upp i sängen och drog in luft. Hjärtat bultade. Bredvid mig låg barnet jag just nattat och nu kom tankarna från dagens arbete plötsligt ikapp.

Hade han som korrekturläst texten sagt "du kan ändra från kviga till ko" fast liksom menat "du måste ändra det, annars blir det fel"?

Ordet hade jag skrivit i en artikel till förra numret av Din gård efter att ha intervjuat Anders Fransson i Uddesbo om hans fenomenalt mjölkande Olivia – som dessutom var sjättekalvare OCH för tillfället dräktig.

Kunde hon verkligen vara... en kviga? Så klart inte. Jag borrade huvudet djupt ned i skämskudden, en faktisk kudde den här gången, när den tidigare vaga känslan av att "jag borde nog kolla upp det där" manifesterades i ett alldeles oåterkalleligt "nu är det för sent", långt efter deadline.

Magasinet hade gått till tryck samma eftermiddag och att jag i en bildtext dessutom skrivit att Olivia var "i sink"

gjorde inte saken bättre. Undertecknad hade dock resonerat logiskt: jag associerade till zinkhinkar som ju (väl?) används mycket på gårdar och liksom "hör till vokabulären" och lade till det den definitiva känslan att det här hade med "att sina" att göra, även om det kanske var en lite konstig böjning?

En läsare hörde senare av sig och tyckte, precis som jag, väldigt synd – om mig, som blottade min okunskap på det här sättet. Och att tro att en tjej-ko är en kviga hela livet visade jag mig vara ganska ensam om. Alla har tydligen vetat hur det ligger till sedan lågstadiet och nu vill jag inte prata mer om det här. Bara säga förlåt.

Har ni fler tankar om innehållet?

Feedbacka oss gärna! Jag menar det. På sista sidan i det här magasinet har vi till och med en QR-kod som leder till en enkät med fina priser i botten.

I det här numret hade jag för övrigt svårt att uppfatta vad kollegorna i Nässjö pratade om, när de beskrev kunderna de arbetar för. Ni sysslar med "körslor" nähe,

körslor? Alltid kul att lära nytt!

Till höstens Din gård har jag också haft förmånen att återigen besöka Stora Segerstads Naturbrukscenter. Jag skulle ge vad som helst för att få vara hustomte där i mitt nästa liv. Gå upp tidigt och göra sådant ingen annan vill. Bara jag får vara i närheten – så robusta ungdomar och vilka viktiga uppgifter de tar sig an.

Ska bara plugga in rätt terminologi!

Nina Marjavaara
Redaktör
nina.marjavaara@lfj.se
0704 - 77 02 20

**Tipsa
mig!**

Gör din röst hörd

och hjälp oss att bli mer
relevanta – **för Dig!**

Vad vill du läsa om i nästa nummer?
Vad var bäst i det magasin du nu
håller i handen? Vad saknade du?

Håll din mobilkamera över
QR-koden och svara på dessa,
och några andra frågor,
i en kort enkät om Din gård.

Alla som svarar
före 15 december är med
och tävlar om 10 reflexpaket
(värde 160:-) och 10 biobiljetter,
som lottas ut.

